

משלי פרק יא פסוק א

מֵאֲזֵנֵי מִרְמָה תִּוְעֵבֶת ה' וְאָבֵן שְׁלֵמָה רְצוֹנוֹ:

דברים פרק כה

(יג) לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִסֶּדֶךָ אָבֵן וְאָבֵן גְּדוֹלָה וּקְטָנָה: ס

(יד) לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטָנָה:

(טו) אָבֵן שְׁלֵמָה וְצִדְקָה יִהְיֶה לְךָ אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצִדְקָה יִהְיֶה לְךָ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ עַל הָאָדָמָה
אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ:

(טז) כִּי תִוְעֵבֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל עֲשֵׂה אֵלֶּה כָּל עֲשֵׂה עוֹל: פ

(יז) זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

רבינו בחיי דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק יז

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק. נסמכה פרשת עמלק, ללמדך שאם שקרתם במדות
הוי דואג מגרוי האויב, שנאמר: (משלי יא, א) "מאזני מרמה תועבת ה'", וכתוב בתריה
"בא זדון ויבא קלון".

ונראה לי כי מפני זה נתאחר פסוק: כי תועבת ה', שלא הזכיר מיד אחר: אבן ואבן, איפה
ואיפה, כמו שהיה ראוי, שאילו עשה כן היתה הפרשה מסיימת באריכות ימים, ולכך
רצתה התורה לסיים "כל עושה עול" כדי להסמיכו אל עמלק, שנדרוש ממנו סמוכין
שהקב"ה משליט האויב על כל מי שעושה עול במדות.

ועוד ללמדך כי עמלק עשה עמנו עול ובא כנגדנו מארץ מרחקים, ולא זכר ברית אלקים.
ולשון "אשר קרך" מלשון מקרה, זהו פשוטו, ומדרשו: (תנחומא ט) הוא צנן את היורה.

רש"י דברים פרק כה פסוק יז

(יז) זכור את אשר עשה לך – אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגרוי האויב,
שנאמר (משלי יא א) מאזני מרמה תועבת ה', וכתוב בתריה בא זדון ויבא קלון:

משלי פרק כ פסוק י

אָבֵן וְאָבֵן אֵיפָה וְאֵיפָה תִּוְעֵבֶת ה' גַּם שְׁנֵיהֶם:

משלי פרק כ פסוק כג

תִּוְעֵבֶת ה' אָבֵן וְאָבֵן וּמֵאֲזֵנֵי מִרְמָה לֹא טוֹב:

ביאור הגר"א – משלי פרק כ פסוק כג

תועבת ה' וגו' כלומר אותו האיש שיש לו ב' משקלים א' ששוקל בו לעצמו וא' מה
שמוכר בו לאחרים,

וכן מאזני מרמה הוא תעוב אצל הש"י וגם לא טוב לו בעה"ז

והעניין בעבודת הש"י העובד ה' ויש לו ב' דרכים:

א' שבפני העולם מראה עצמו הולך בדרך טוב ובאמת און טמון בחובו ובלבו מרמה [על פי איוב לא, לג] ובלתי ראות האנשים את מעשיו אז הולך בדרך רעה. זהו תועבת ה' וגם לא טוב בעה"ז; ...

ביאור הגר"א - משלי פרק יא פסוק א

מאזני מרמה תועבת ה'

כשאדם עובר עבירה הוא נתעב לה' כמ"ש [ויקרא יח, כט] "כי אשר יעשה מכל התועבות האלה"

ולכן מאזני מרמה שעושה מאזנים שיהא יכול לרמות בני אדם, הוא מתועב לה'.

ואבן שלמה רצונו - כי האדם שאינו עושה עול הוא אינו מתועב, אבל מ"מ אינו ממלא רצון הקב"ה בזה;

אך מי שאצלו אבן שלמה, כלומר שמוכר תמיד על אבן שלימה ואינו מוכר על אבן שאינו שלימה אפילו ביושר שינכה מן הדמים, שלפי היושר נראה שרשאי לעשות כן, כשהוא אינו עושה כן זהו רצונו של הקב"ה. וז"ש בב"ב פ"ט א' ומנין שאין מוחקין במקום שגודשין כו' ת"ל איפה שלימה וצדק, ומניין שאם אומר הריני מוחק כו' ואנכה לו מן הדמים כו' ת"ל איפה שלימה.

והיינו שצדק הוא מי שאינו עושה עול.

ולכן דייקי ממלת צדק שאין מוחקין במקום שגודשין ומן איפה שלימה דייק שלא יאמר הריני מוחק ואנכה לו מן הדמים שאין בו עול, אך שאינו מוכר על איפה שלימה.

וכצ"ל שם בגמרא כמ"ש. ובנוסחה שלנו בגמ' הוא בהיפך מניין שאין מוחקין במקום שגודשין כו' ת"ל [דברים כה, טו] איפה שלימה ומניין שאם אומר הריני מוחק ואנכה לו מן הדמים כו' איפה שלימה וצדק והוא ט"ס אלא כמה שכתבתי והאמת יורה דרכו והבן. ועוד מאזני מרמה תועבת ה', הוא המקיל לעצמו ומחמיר לאחר, שזהו רשע ערום [סוטה כא, ב];

או העושה כקולי ב"ש וכקולי ב"ה [ראש השנה יד, ב] שהוא רשע והוא תועבת ה'.

ואבן שלימה רצונו כלומר שרצונו אינו אלא ההולך בשלימות כב"ש כקוליהן וחומרין או כב"ה כקוליהן וכחומרין, ואפילו כחומרי ב"ה וחומרי ב"ש הוא כסיל [עירובין ו, ב] ואין זה רצונו אלא שיהלך בשלימות:

רבנו יונה - משלי פרק יא פסוק א

מאזני מרמה תועבת י"י. פורש בתורה, שנאמר "לא יהיה בכיסך וגו' כי תועבת ד' וגו' (דברים כה, יג). וצריך אתה לבקש טעם על מה הוזקק שלמה ע"ה לחזור ולכתוב זה בלא תוספת ביאור והבנת טעם, גם כי המקראות האלה סדורים בעניני המדות, ולא בפרט

מעשה ממצעה העבירות.

עתי תראה כי נסב גבול הענין הזה לענין "פי רשעים תהפוכות" (משלי י, לב) ובא שלמה ע"ה לתת מופת על המדה ההיא כי היא שנואה, וגם לא יתן ולא יוסיף מה שהרשע מכריע על טענת השקר בהיות ריב בין אנשים, כגון שאין הרשע שופט בינותם ואין בידו להציל עשוק מיד עושקו, ובא האות והמופת כי מדת הכרעת השקר תועבת י"י, כענין מאזני מרמה שהן תועבת י"י, ככתוב בתורה, ואפי' לא שקלו בעליהן בהן, עברו את פי י"י, כמו שאז"ל (ב"מ דף סא עמוד ב) כי לא נכתבה אזהרת המשקלות רק לעבור עליהן משעת המעשה, שכבר נתפרש איסור הגזל והאונאה.

ואם מאזני מרמה יען היותם מוכנות להכריע במרמה הם תועבת י"י אע"פ שלא הונו בעליהן בהן, כ"ש המרגיל שפתיו להכריע על השקר, ואף כי לא הזיקו מאומה בהכרעתן, כי הם שנואות, כי הנה המה מוכנות בהרגל ההוא לעזור את השקר במקום שתחזקנה ידי עושה השקר בעזרת דברי הרשע, ותרפינה ידי הזכאי בהכרעת פי תהפוכות, וישליט ההרגל בלב ובשפתים, כי ההרגל על כל דבר שלטון, וכך כתיב "למדו לשונם" וגו' (ירמיה ט, ד), "הוי אומרים לרע טוב ולטוב רע" (ישעיה ה, כ):

רבנו יונה - משלי פרק כ פסוק י

...ופירשו ז"ל (ב"מ סא, ע"ב) שכתוב בתורה (דברים כה, יג) "לא יהיה בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה", בא הכתוב ללמד שהוא עובר עליו משעת עשייה, אע"פ שלא נמדד בהן ולא הונה בהן. ועל כן הובא בכאן הענין הזה לפי שדבר למעלה על זכות הלב. והנה הביא מופת כי הלב אשר בו המדות הרעות אין לשם חפץ בו, כי הוא נכון למועדי רגל בעליו ולהכשילו במפעליו, כי משרשי המדות יפרו ענפי החטא, כענין שכתוב "פן יש בכס איש או אשה שורש פורה (רוש) [ראש] ולענה" (שם כט, יז). והנה יתעב השם האיש אשר בידו עון אבן ואבן הרעות אע"פ שלא חטא בהן, מפני שמזומנת להכשיל ולהחטיא, ולא יתכן שיטהר מחטאת עמהן. והשנית, כי אבן ואבן תועבת השם מפני שנתכון לעשות בהן עול אע"פ שלא חטא בהן, א"כ האדם נתעב על כונת לבו הרעה ומדותיו הרעות...

תוספות מסכת קידושין דף לג עמוד ב

...דמצינו מורא במשקלות כדאמרי' במדרש "זכור את אשר עשה לך עמלק ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים" היינו בשביל המשקלות, ועל עון זה בא עמלק דבחר פרשת משקלות כתיב זכור את אשר עשה לך עמלק בפרשת כי תצא. והיינו דכתיב במשלי (יא) מאזני מרמה תועבת ה' ואבן שלמה רצונו, וסמוך ליה בא זדון ויבא קלון כלומר שעל עון זה בא זדון וקלון של עמלק.